

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ”

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на **Магдалена Христова Филатова** –
редовен докторант към катедра „Музика”, Факултета по изкуствата,
Югозападен университет „Неофит Рилски” - Благоевград
на тема:

„Безмензурната песен в Пиринския фолклорен регион”

за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по
професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство,
докторска програма Теория и практика на изпълнителското изкуство

Рецензент: проф. д. изк. н. Филип Христов Павлов

жив. гр. София 1712, ж.к. Младост III, бл. 317, вх. А, ап. 3

Магдалена Христова Филатова е родена в гр. Благоевград. Завършва средното си образование в Националната хуманитарна гимназия “Св. св. Кирил и Методий” с профилирано музикално обучение по пиано и по испански език. Веднага продължава образованието си в Югозападния университет „Неофит Рилски” и се дипломира в специалността „Педагогика на обучението по музика”. Успешните ѝ резултати не остават незабелязани и тя получава възможност да продължи обучението си в магистърска програма. През същата година изучава дисциплината „народно пеене” в класа на доц. д-р Бинка Добрева. Дипломира се в специалността „Изпълнителско изкуство и ръководство на вокално-инструментални формации”, което дава старт на нейните следващи идеи за развитие – вече и в научно отношение. След успешно издържан конкурсен изпит, Филатова получава възможност за своето развитие като редовен

докторант в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

Трябва да се подчертае, че едновременно с образователните си ангажименти, тя участва заедно със своята сестра в професионална концертно-изпълнителска и звукозаписна певческа дейност. Като дует са издали вече четири албума с български народни песни. Имат регистрирани участия в международните фестивали: „Пирин фолк” (където печелят наградата на генералния спонсор на фестивала), „Охридски трубадури” в Република Северна Македония. Пак там, при участието им на фестивала “Македония фолк”, през 2005 г. им е присъдена награда за млад автор. Понастоящем творческото дуо реализира записи на български народни песни - предимно от Пиринския край и Македония, както и авторски песни на фолклорна основа, и продължава концертната си дейност в страната и в чужбина.

Структурата на дисертацията е изградена в три глави и е в обем от 179 основни стр., към които се добавят приложения с интервюта. Библиографията е широко представена и дава възможност за научна обосновка във всички аспекти на изследването.

Дисертационният труд, който Филатова представя, отразява нейните изследователски интереси в областта на фолклорното изпълнителско изкуство. Като поглед към традицията в изпълнението на безмензурните народни песни, той се вписва към теоретичните изследвания на редица български фолклористи като предлага съвременен подход и нови авторски решения. Несъмнено, научното изследване е актуално и има приложение в нашата съвременност. Дисертантката определя своя изследователски интерес като желание да достигне до систематизация и конкретен анализ на специфичните особености, които съдържа в себе си Пиринската безмензурна песен. Като отражение на трудовата, празнична, трапезна,

сватбена и др. традиции, които са разпространени чрез нея, безмензурната песен предполага високо изпълнителско майсторство на певците. Тя е **обектът** на настоящето изследване, а негов **предмет** са нейната структура и особености. **Целта** на изследването, както е формулирана, „*е да се разкрият и анализират характерните специфики и начини на изпълнение на безмензурните песни от Пиринския фолклорен регион*”. Като отправя поглед към традицията в изпълнението на този вид песенно наследство, Филатова насочва вниманието си към необходимостта този репертоар да получи своето значение в съвременната изпълнителска практика и да бъде част от репертоарната политика на солисти и състави, действащи в региона. И една още по-амбициозна изследователска задача – да открие неизвестни образци на безмензурни песни, които битуват в региона, да ги дешифрира и да представи техен анализ и систематизация.

Представените исторически факти, изложените научните позиции на изследователите на пиринския фолклор и песните традиции, позоваването на теоретичните концепции, които се свързват с безмензурността, както и оригиналността на характерното двугласно пеене, разглеждани в първа и втора глава на дисертацията, показват добрата теоретична подготовка и натрупаните важни и съществени знания от страна на дисертантката. Разбира се, има специфични въпроси, които естеството на безмензурните песни поставят, и са от особен изследователски интерес. От една страна се говори за тесен амбитус на двугласа, после - за двуосновност, която предполага малко по-разширен тонов обем, а в същото време в еднотонната безмензурност обемът достига често до дуодецима и може да я надхвърля. При тези съпоставяния можеха да се направят и други аналитични изводи с любопитна съдържателност, с по-различна логическа постановка, които да получат по-пространно представяне и обосноваване.

В дисертационния труд се представят авторски позиции, които, ако не получат точно изясняване, могат фактически да се считат за

противостоящи едни на други. *„Певецът има пълна свобода на изпълнение и има право да изгражда мелодията на песента в хода на своята интерпретация, като само запазва нейните основни и първоначални очертания и форми”*. (стр. 53 от дисертацията) И след това съждението завършва така: *„В крайна сметка независимо колко промени внася певецът в хода на своята интерпретация на безмензурната песен, непроменени и постоянни остават нейният начален и финален тон, както и структурата на словесния текст”*. (стр. 54) И двете изразени позиции са верни, но предизвикват много въпроси – напр. дали е пълна свободата на изпълнителя, ако той е задължен да се съобразява със запазването на основните форми на песента? В кои епизоди/моменти се разпростира свободата му на лична интерпретация? Какво означава реално запазване структурата на словесния текст – има ли някакви времеви измерения, как това ще се отрази на драматургичното повествование? Ако всичко подлежи на промяна, свързана с личната интерпретация, освен началният и финален тон, чия интерпретация следва да бъде като ориентир за младите певци?

Ще си позволя да коментирам още един пример, в който цитирам дисертантката, свързан с реална проблематика: *„Традиционно едногласните безмензурни песни често се изпълняват от няколко местни певци едновременно, като всички пеят мелодията на песента в унисон”*. Възниква естественият въпрос: Тогава как се определя бързината на темпото или на орнаментиката в движението на мелодичния глас? Изключително интересен момент от изпълнителско естество, който сякаш е в противоречие с утвърдената в теорията безтактовост при тези песни, но при контролирано темпо в определени параметри. Една безмензурна песен не би могла да се изпълнява за произволно време, защото има своята текстова логика и ритмична обосновааност, втъкана в нейната линейна тонова графика. Определени отговори на тези постановки се откриват на

стр. 23-25 от автореферата, както и в основния труд, но те са по-скоро информативни и по-малко основа за конкретен анализ.

В глава трета на докторантското изследване авторката обосновава своя интерес към безмензурните песни в пиринския фолклорен регион, които предлагат сериозна изпълнителска проблематика в различни аспекти. Тя разглежда автентичният начин на изпълнение, коментира различията в гласовите характеристики, необходимостта от гласов опит при орнаментирането, проблематиката да се овладее текста на песента, който да достигне до слушателите и още много детайли, свързани с широко разпространените образци на безмензурни песни. Песенните примери са добре подбрани и отразяват многожанровата характеристичност в народното творчество. Типизацията на ритмичната картина на представените песенни образци доказва голямото разнообразие от ритмични комбинации, които имат своя специфична регионална характеристичност. Дисертантката представя ритмичните белези като ги обобщава в четири различни специфики.

Като социологическо проучване, интерес предизвиква изградената концепция за необходимостта да се въздейства върху съвременните нагласи на обществото с цел да се запази позитивно отношение към изпълнението на това песенно наследство и то да получи своето ново разпространение. В този смисъл намирам за особено ценна дейността на Филатова да издири и представи непознати образци на безмензурни песни, които тя е дешифрирала и известява в своя дисертационен труд. Това обстоятелство доказва, че народното творчество се съхранява и в наши дни, реализира се и се разпространява, независимо от новите обществени и социологически нагласи и има право на съществуване и развитие.

Очевидно е, че към избраната за разработване тематика на настоящото научно изследване, трябва да се добави и трайния изпълнителски интерес на дисертантката към безмензурната песен. Това и дава възможност да

представи в повече детайли своята аналитична концепция и нейната обосновка.

Представените 3 авторски публикации от 2019 г. в специализирани научни издания осигуряват изискванията на докторантурата и отразяват основни съдържателни моменти от развитието на изследването.

Авторефератът изцяло отговаря на дисертационния труд и представя всички негови най-важни страни.

Посочените приноси са точно формулирани, отразяват съществени моменти от научното изследване, и са свързани с необходимия доказателствен материал.

Заключение

Като отчитам приносния характер на настоящия дисертационен труд, качествата на проведената изследователска работа, представената нова и важна информация в областта на фолклорното изпълнителство, както и заявеното лично отношение към издирването и съхраняването на народното творчество, предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Магдалена Христова Филатова научната и образователна степен „доктор” по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

17.08. 2020 г.

Благоевград

Рецензент:.....

/ проф. д.изк.н. Филип Павлов/